

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25.08.2009, sp. zn. 25 Cdo 2652/2007, ECLI:CZ:NS:2009:25.CDO.2652.2007.1

Číslo: 68/2010

Právní věta: Bylo-li pravomocně rozhodnuto o procesním nástupnictví na straně žalovaného dle § 107a o. s. ř., ačkoliv tu byly podmínky pro záměnu účastníků podle § 92 odst. 2 o. s. ř., soud při posouzení důvodnosti námítky promlčení vychází ze závěru, že právo bylo uplatněno proti novému žalovanému (procesnímu nástupci) dnem zahájení řízení.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 25.08.2009

Spisová značka: 25 Cdo 2652/2007

Číslo rozhodnutí: 68

Číslo sešitu: 7-8

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Právní nástupnictví, Záměna účastníků řízení

Předpisy: § 107a o. s. ř.
§ 92 odst. 2 o. s. ř.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

O k r e s n í s o u d v Hodoníně rozsudkem ze dne 15. 8. 2003 zamítl žalobu na zaplacení částky 30 081 Kč, vyplácení peněžitého důchodu 4102 Kč měsíčně od 1. 5. 1999 a na náhradu nákladů zastoupení v trestním řízení ve výši 21 387,50 Kč a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Vyšel ze zjištění, že dne 19. 9. 1998 došlo k dopravní nehodě, při níž řidič T. V. srazil chodce (manžela žalobkyně), který na následky zranění zemřel. Za tento čin byl obžalovaný T. V. odsouzen rozsudkem Okresního soudu v Hodoníně ze dne 21. 4. 1999, jenž nabyl právní moci 31. 7. 1999, a byla mu uložena povinnost k náhradě škody žalobkyni ve výši 24 714 Kč, dále 30 081 Kč na náhradě nákladů na výživu pozůstalé za dobu od 19. 9. 1998 do 30. 4. 1999 a od 1. 5. 1999 jí vyplácet 4102 Kč měsíčně. Usnesením Okresního soudu v Hodoníně ze dne 10. 1. 2001 mu byla uložena povinnost zaplatit žalobkyni náklady právního zastoupení v trestním řízení v částce 21 312,50 Kč. Č. pojišťovna, a. s., jako pojistitel řidiče T. V. vyplatila žalobkyni pouze částku 24 715 Kč, proto se žalobkyně domáhá na pojišťovně plnění soudní cestou. Okresní soud věc posoudil podle vyhlášky č. 492/1991 Sb., kterou se stanoví rozsah a podmínky zákonného pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem motorového vozidla, a dospěl k závěru, že žalobkyně uplatňuje po žalované právo, které jí nenáleží, neboť jako osoba třetí není účastníkem pojistněprávního vztahu, a není tak aktivně věcně legitimována.

K odvolání žalobkyně K r a j s k ý s o u d v Brně rozsudkem ze dne 16. 10. 2006 rozsudek soudu

prvního stupně potvrdil a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Odvolací soud se neztotožnil s právním názorem soudu prvního stupně na nedostatek aktivní legitimace žalobkyně, uvedl, že vyhláška č. 492/1991 Sb. stanoví výjimky ze zásady, že poškozený nemá přímé právo proti pojistiteli škůdce. Na nárok žalobkyně aplikoval § 9 odst. 2 vyhlášky č. 492/1991 Sb. (ve znění vyhlášky č. 321/1997 Sb.), podle nějž dnem, kdy pojišťovna písemně odmítla poškozenému nahradit škodu nebo její část, může poškozený uplatnit své nároky i proti pojišťovně u příslušného soudu. S odkazem na § 3 odst. 3 uvedené vyhlášky dovedl, že pokud nejpozději dnem vydání pravomocného rozhodnutí o povinnosti škůdce nahradit jí škodu vzniklo žalobkyni právo uplatnit své nároky i proti pojišťovně, mohla žalobkyně své právo i vykonat ve smyslu § 100 odst. 1, věty první, obč. zák. Odvolací soud poukázal na to, že k návrhu žalobkyně ze dne 30. 10. 2002 soud prvního stupně připustil záměnu na straně žalovaných jako důsledek přechodu povinností z Č. pojišťovny, a. s., na Č. kancelář pojistitelů (§ 29 odst. 1 zákona č. 168/1999 Sb.), k němuž došlo ještě před podáním žaloby. Vzhledem k tomu, že rozsudek trestního soudu o povinnosti škůdce nahradit žalobkyni škodu nabyl právní moci 31. 7. 1999 a žalobkyně uplatnila své právo proti právnímu nástupci pojišťovny až 30. 10. 2002, právo se podle § 106 odst. 1 obč. zák. promlčelo a totéž by platilo i při aplikaci § 101 obč. zák. Ostatně náhrada nákladů trestního řízení není škodou způsobenou provozem ve smyslu § 3 odst. 1 vyhlášky.

Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání z důvodu nesprávného právního posouzení věci ve smyslu ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. Odvolacímu soudu vytýká nesprávný názor na otázku promlčení uplatněných nároků. Namítá, že podáním doručeným soudu dne 30. 10. 2002 navrhla postup podle § 107a o. s. ř. a podle tohoto ustanovení zůstávají právní účinky spojené s podáním žaloby dne 3. 2. 2000 proti původní žalované (pojišťovně) zachovány. Navrhla, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu, popř. i soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil k dalšímu řízení.

Žalovaná ve vyjádření k dovolání uvedla, že považuje rozsudek odvolacího soudu za správný.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozhodnutí odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno včas, osobou oprávněnou – účastníkem řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), zastoupeným advokátem, dospěl k závěru, že dovolání proti rozsudku odvolacího soudu je přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c), odst. 3 o. s. ř. pro zásadní právní význam v něm řešené otázky, a to určení okamžiku uplatnění práva žalobou u soudu proti právnímu nástupci žalovaného. Vzhledem k tomu, že dovoláním napadený rozsudek byl vydán dne 11. 10. 2006, Nejvyšší soud dovolání projednal a rozhodl o něm podle dosavadních předpisů (tj. podle občanského soudního řádu ve znění účinném před 1. 7. 2009 – srov. bod 12. čl. II zákona č. 7/2009 Sb.).

Odvolací soud při posouzení důvodnosti námítky promlčení vycházel ze závěru, že své právo proti žalovanému, jenž je právním nástupcem původně žalované pojišťovny, žalobkyně uplatnila až 30. 10. 2002, tedy dnem, kdy podala soudu návrh na tuto změnu.

Jak vyplývá z obsahu spisu, žaloba, jíž byl uplatněn nárok žalobkyně proti pojistiteli škůdce, byla u soudu podána dne 3. 2. 2000. V podání datovaném 29. 10. 2002 a doručeném soudu prvního stupně dne 30. 10. 2002 navrhla, aby podle ustanovení § 107a o. s. ř. soud připustil, aby na místo dosavadní žalované (Č. pojišťovny, a. s.) vstoupila do řízení Č. kancelář pojistitelů, na kterou s účinností od 1. 1. 2000 přešla na základě ustanovení § 29 odst. 1 zákona č. 168/1999 Sb. práva a povinnosti Č. pojišťovny, vzniklé ze zákonného pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem motorového vozidla. Usnesením ze dne 19. 2. 2003 Okresní soud v Hodoníně s odkazem na ustanovení § 107a o. s. ř. připustil, aby na místo dosavadní žalované vstoupila do řízení Č. kancelář pojistitelů, která je

právním nástupcem původní žalované.

Tzv. procesní nástupnictví podle § 107a o. s. ř. přichází v úvahu v souvislosti s hmotněprávní universální nebo singulární sukcesí práva nebo povinnosti, která nastala až po zahájení řízení, naproti tomu záměnou účastníků podle § 92 odst. 2 o. s. ř. se řeší hmotněprávní universální nebo singulární sukcese, k níž došlo před zahájením řízení. Zatímco při záměně účastníků podle § 92 odst. 2 o. s. ř. hmotněprávní účinky zahájení řízení nastávají vůči dalšímu (novému účastníku) teprve dnem, kdy soudu došel návrh na toto rozhodnutí, při postupu podle § 107a o. s. ř. zůstávají právní účinky spojené s podáním žaloby vůči procesnímu nástupci zachovány (§ 107a odst. 2 o. s. ř.) a datum podání návrhu na rozhodnutí o procesním nástupnictví je z hlediska běhu promlčecích lhůt bez právního významu.

I když je evidentní, že k přechodu práv a povinností mezi Č. pojišťovnou, a. s., a Č. kanceláří pojistitelů došlo před podáním žaloby (1. 1. 2000), takže soud prvního stupně chybně vyhověl návrhu žalobkyně a rozhodl o procesním nástupnictví podle ustanovení § 107a o. s. ř., zatímco odpovídajícím procesním institutem v takovém případě mohla být záměna účastníků podle ustanovení § 92 odst. 2 o. s. ř., kterou však nikdo nenavrhl, nelze pravomocné rozhodnutí soudu prvního stupně ignorovat, nýbrž soud jej musí v dalším řízení respektovat a z něj vycházet. Správnost pravomocného procesního rozhodnutí nelze totiž přezkoumávat ani mu přisuzovat jiné právní účinky.

Odvolací soud proto nesprávně dovodil, že žalobkyně uplatnila své právo proti právnímu nástupci původně žalovaného až dnem podání návrhu na „záměnu na straně žalovaných“, takže její nároky jsou promlčeny vzhledem k uplynutí dvouleté promlčecí doby (§ 106 odst. 1 obč. zák.), která započala plynout dnem právní moci trestního rozsudku. Vzhledem k tomu, co bylo shora uvedeno, je třeba v daném případě vycházet z toho, že právní účinky spojené s podáním žaloby zůstaly zachovány i vůči procesnímu nástupci původně žalovaného (§ 107a odst. 2 o. s. ř.), takže nárok žalobkyně proti němu byl uplatněn již dnem, kdy byla žaloba podána (2. 3. 2000).

Odvolací soud správně dovodil, že ustanovení § 9 odst. 2 vyhlášky č. 492/1991 Sb. zakládá poškozenému oprávnění uplatnit u soudu vedle nároku na náhradu škody proti tomu, kdo mu odpovídá za škodu, i nárok proti jeho pojistiteli, aby mu za něj plnil. Zatímco podle ustanovení § 3 odst. 4 a § 8 odst. 2 uvedené vyhlášky jde o přímé právo poškozeného proti pojišťovně na plnění za pojištěného škůdce, podle ustanovení § 9 odst. 2 této vyhlášky dnem, kdy pojišťovna písemně odmítla poškozenému nahradit škodu nebo její část, může poškozený uplatnit své nároky i proti pojišťovně u příslušného soudu. Jak dovolací soud uvedl již ve svých předchozích rozhodnutích, jestliže o nároku poškozeného na náhradu škody proti škůdci bylo již soudem pravomocně rozhodnuto (§ 9 odst. 1 vyhlášky) a pojistitel škůdce na základě pravomocného rozhodnutí o výši náhrady škody poškozenému neplnil a písemně mu odmítl nahradit škodu (popř. její část), má poškozený právo uplatnit nárok vůči pojišťovně na splnění její povinnosti vyplatit za pojištěného náhradu škody v tom rozsahu, v jakém za ni pojištěný škůdce odpovídá (srov. např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24. 7. 2002, sp. zn. [25 Cdo 499/2002](#), ze dne 7. 6. 2000, sp. zn. [25 Cdo 1094/98](#), ze dne 30. 3. 2004, sp. zn. [25 Cdo 1277/2003](#) a ze dne 19. 12. 2006, sp. zn. [25 Cdo 1157/2005](#)).

S odvolacím soudem však nelze souhlasit v názoru, že promlčení nároku poškozeného na plnění vůči pojistiteli škůdce podle § 9 odst. 2 vyhlášky č. 492/1991 Sb. se řídí ustanovením § 106 obč. zák., tedy stejně jako nárok poškozeného na náhradu škody proti škůdci. Nárok poškozeného podle ustanovení § 9 odst. 2 vyhlášky č. 492/1991 Sb. je nárokem specifickým, odlišným od nároku na náhradu škody, a jeho promlčení se řídí podle obecného ustanovení § 101 obč. zák., přičemž tříletá promlčecí doba běží ode dne, kdy mohlo být právo vykonáno (uplatněno) poprvé. Obecná délka promlčecí doby upravená v tomto ustanovení platí všude tam, kde zákon nestanoví zvláštní promlčecí dobu, a platí tedy i pro nárok poškozeného proti pojistiteli škůdce podle § 9 odst. 2 tehdy platné vyhlášky č. 492/1991 Sb. Aplikace § 106 obč. zák. na tento nárok je vyloučena, neboť ve vztahu mezi

poškozeným a pojistitelem škůdce se nejedná o právo na náhradu škody. Plnění pojistitele poskytnuté poškozenému není plněním z titulu jeho odpovědnosti za škodu, neboť osobou odpovědnou za škodu způsobenou poškozenému je a zůstává pojištěný (srov. R 93/2008).

Ze shora uvedeného vyplývá, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci, a proto je uplatněný dovolací důvod podle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. naplněn.

Dovolací soud proto rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení (§ 243b odst. 1, 2 o. s. ř.).